

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/179868>

Please be advised that this information was generated on 2019-02-16 and may be subject to change.

DE BEZONKEN ACTUALITEIT VAN EEN NIEUWE WERELDATLAS

Wolters-Noordhoff Wereldatlas 344 blz., Wolters-Noordhoff
1991, f 149,75 ISBN 90 01 96837 6

- Henk Donkers

14 december 1991

Nooit eerder werd er op de Nederlandse televisie reclame gemaakt voor één enkel boek. Maar in november liet Wolters-Noordhoff op RTL-4 vijftien televisiespots uitzenden om haar nieuwe wereldatlas aan de man te brengen. Deze atlas moest de parel worden aan de kroon van atlassen die de Groningse uitgeverij de laatste jaren met veel succes op de markt bracht: de vierdelige Topografische Atlas van Nederland (1987; schaal 1:50.000), de vijftigste druk van Grote Bosatlas (1988), de veertiendelige Grote Provincieatlas (1988-1991; schaal 1:25.000) en de vierdelige Grote Historische Atlas van Nederland (1990; schaal 1:50.000). Allemaal dure, maar kwalitatief zeer hoogwaardige producten.

Een echte wereldatlas ontbrak nog. Die is nu verschenen. Er is jaren aan gewerkt en er is veel marktonderzoek aan vooraf gegaan. Met een eerste prototype heeft men boekhandels benaderd en met een verbeterde versie potentiële kopers. Die moesten de dummy vergelijken met andere veelverkochte wereldatlassen als de Grote Winkler Prins Wereldatlas en de Times Wereldatlas. De makers van de Bosatlas wilden niet alleen een andere, maar vooral een betere maken.

De ontwikkelingen in Joegoslavië en de Sovjet-Unie maakten het hen niet gemakkelijk. De ene na de andere republiek verklaarde zich onafhankelijk. Een atlasmaker zit in zo'n situatie in een moeilijk parket. Welke gebieden moet hij wel en welke niet als zelfstandige staat opnemen?

Dr. A. van Holten is hoofd Atlasproducties van Wolters-Noordhoff en hij vindt het niet voldoende als een gebied zichzelf onafhankelijk verklaart. Hij hanteert twee normen. Allereerst moet een gebied als zelfstandige staat erkend zijn door de Verenigde Naties, maar daarnaast moet het zich ook gedragen als een onafhankelijke staat. Er moet sprake zijn van een eigen hoofdstad, een staatshoofd, feitelijke zeggenschap over het gebied, en diplomatieke en handelsbetrekkingen met het buitenland. Van Holten vindt dat een atlasmaker niet op ontwikkelingen vooruit mag lopen, hij moet ze op de voet volgen. Een atlas is volgens hem bezonken actualiteit'.

RISICO

Ondanks dit duidelijke uitgangspunt loopt een uitgever, die miljoenen investeert in een nieuwe atlas, toch het risico dat zijn produkt bij het verschijnen al verouderd is. De kaart van Oost-Europa en de Sovjet-Unie is daarbij een heel specifiek probleem. Omdat Wolters-Noordhoff de atlas ruim voor Sinterklaas in de winkels wilde hebben, werd de sluitingstermijn van de redactie vastgesteld op 1 augustus 1991 (zoals voorin de atlas vermeld staat). Laat er nu net op 18 augustus in Moskou een staatsgreep plaatsvinden, die meteen daarop leidt tot de feitelijke onafhankelijkheid van Estland, Letland en Litouwen, terwijl een heleboel andere republieken zich ook onafhankelijk verklaren! Tot onbekende buitengewesten als Tsjensjeno-Ingoesjetië aan toe.

De uitgever moet het eind augustus knap benauwd gekregen hebben, want zijn wereldatlas moest heel wat jaren meegaan om de investeringen terug te verdienen. De staatkundige kaarten van Europa, Azië en de wereld konden blijkbaar, ondanks de sluitingstermijn, toch nog veranderd worden. Daarop zijn - conform het uitgangspunt - alleen de drie Baltische staten als zelfstandige staten aangegeven. Dat is overhaast gebeurd, want de atlasmakers zijn vergeten op de staatkundige kaart van Europa het gebruikelijke streepje onder de hoofdsteden Vilnius, Riga en Talinn te zetten. Op de topografische overzichtkaarten echter - dat zijn kaarten die natuurlijke elementen als reliëf, wateren en kustlijnen, en door de mens aangebrachte inrichtingselementen als plaatsen, wegen, spoorlijnen, kanalen en dergelijke weergeven - staan de drie Baltische republieken nog gewoon vermeld als onderdelen van de Sovjet-Unie. Die kaarten konden blijkbaar niet meer gewijzigd worden. Ook in het

landenregister en bij de korte landenbeschrijvingen zoekt men tevergeefs naar de Baltische staten.

Om potentiële kopers, die bang zijn dat ze een verouderde atlas kopen, niet af te schrikken belooft de uitgever aan alle geregistreerde kopers enkele jaren lang een gratis nieuwsbrief met actualiseringen. De eerste nieuwsbrief zal waarschijnlijk ingaan op de Oekraïne, Kroatië en Slovenië.

Deze wereldatlas lijkt qua kaartbeeld op de Grote Bosatlas die veel mensen van de middelbare school kennen, maar verschilt erg qua inhoud. De Bosatlas bevat slechts ruim dertig topografische overzichtskaarten, maar honderden thematische kaarten over de meest uiteenlopende onderwerpen, variërend van de gemiddelde windsnelheden en -richtingen in Nederland tot de handelspartners van Latijnsamerikaanse landen. Vanwege het relatief geringe aantal topografische overzichtskaarten kun je in de Bosatlas maar 19.000 namen vinden. De nieuwe wereldatlas bevat, op wat satellietbeelden en staatkundige overzichtskaarten na, uitsluitend topografische overzichtskaarten. Het register bevat maar liefst 123.000 namen. Daarmee verslaat hij zijn directe concurrent, de Times Wereldatlas. Deze Nederlandse versie van de Engelse Times Concise Atlas of the World (de kleine' Times) vermeldt 100.000 namen en kost ook f 149.-. Hij blijft echter ver achter bij de Times Atlas of the World (de grote' Times), die 210.000 namen vermeldt, maar f 281,55 kost.

PERFECT

Technisch gezien is de atlas van Wolters-Noordhoff perfect uitgevoerd. Het formaat (49,6 bij 33,7 cm) is groter dan dat van de Grote Bosatlas zodat je een groot gebied kunt overzien. De belettering, kleurstelling en vijfkleurendruk op zwaar, mat-glanzend papier zorgen voor scherpe, heldere kaarten. Doordat bergen en dalen met schaduwtechnieken zijn weergegeven, ontstaat er een driedimensionaal kaartbeeld. De kaarten in de kleine' en grote' Times zijn door de kleurkeuze en het niet gebruiken van schaduwtechnieken veel fletser en minder sprekend. Ook de korte beschrijvingen van de 169 landen (wel eens van de staten Kiribati, Vanuatu, Tuvalu, Myanmar of Nauru gehoord?) zijn handig, al verouderen sommige gegevens natuurlijk snel. Opname van satellietbeelden maken de atlas gevarieerder, maar een

toelichting op de (valse) kleuren had niet mogen ontbreken. Landenbeschrijvingen en satellietbeelden ontbreken in de Times.

De Wolters-Noordhoff Wereldatlas is ontwikkeld is vanuit een Nederlandse optiek in tegenstelling tot Nederlandse versies van buitenlandse wereldatlassen, die een Amerikaanse of Engelse invalshoek weerspiegelen. De atlas is zo opgebouwd dat je vanuit Nederland de wereld verkent. Hij begint met Nederland, behandelt vervolgens Europa en eindigt met Australië. De kaarten van Nederland en België zijn het gedetailleerdste. Wel laten de kaartenmakers op dit voor hen zeer bekende terrein wel wat steekjes vallen. Zo staan de stadsuitbreidingen van Arnhem uit de jaren '70 en '80 (Arnhem-Zuid met 40 procent van de Arnhemse bevolking), die de Bosatlas drie jaar geleden al vermeldde, er nog niet op. In de laatste editie van de Times was me dat ook al opgevallen, maar die wil ik het vergeven. Nederland en België krijgen elk twee grote kaarten, Frankrijk zelfs vier, Zuid-Scandinavië krijgt een extra kaart, maar Engeland en Duitsland moeten het met slechts één kaart doen. Een vanuit een Nederlandse optiek vreemde keuze.

Een regelrechte (letterlijke) misser vind ik het ontbreken van een gedetailleerde kaart van Israël met zijn bezette gebieden en buurlanden. Deze regio is zo vaak in het nieuws dat je voor het volgen daarvan een gedetailleerde kaart nodig hebt. Nota bene wil de uitgever ons in zijn folders doen geloven dat we deze atlas nodig hebben om de ontwikkelingen in de wereld op de voet te kunnen volgen en dan bestaat hij het juist een kaart van het gehele Midden-Oosten waarop Israel natuurlijk dan onooglijk staat afgebeeld als voorbeeld in zijn folder op te nemen. Een andere misser uit de folder: Tot waar strekt Kurdistan zich uit?..... De Wolters-Noordhoff Wereldatlas laat het u allemaal zien". Geen kaart in deze atlas kan deze vraag echter beantwoorden. Ook moet je niet toevallig een oom als missionaris of een vriend als ontwikkelingswerker in de binnenlanden van Papua Nieuw-Guinea hebben zitten, want van deze uithoek is men vergeten een topografische kaart op te nemen.

Hoe scoort deze nieuwe wereldatlas nu ten opzichte van zijn concurrenten? Als u een mooie atlas wilt met heldere, sprekende, leesbare' kaarten die bovendien veel informatie bevatten bestaat er geen betere. De Grote Winkler Prins Wereldatlas (f 89,50) met zijn lelijke, slecht beletterde kaarten en 87.000 namen verbleekt er bij evenals de Atlas van de wereld (f 49,90),

die niet eens een aparte kaart van Nederland heeft. De kleine 'Times Wereldatlas (f 149,00) bevat minder namen (100.000), minder sprekende kaarten, geen landenbeschrijvingen en satellietbeelden, maar geeft wel meer informatie over het Midden-Oosten en Engelssprekende gebieden als de Verenigde Staten, Canada, Australië, Groot-Brittannië en Zuid-Afrika. Daarnaast bevat hij veel detailkaarten van stedelijke gebieden. De New International Atlas van de Amerikaanse uitgeverij Rand McNally (f 255,00) bevat mooie kaarten en 160.000 namen (waarvan 36.000 Amerikaanse), maar de editie van 1991 vermeldt zelfs de DDR nog als aparte staat! Onovertroffen, niet zozeer door de schoonheid van de kaarten alswel door zijn volledigheid, vind ik de grote 'Times Atlas of the World, maar die kost dan ook bijna dubbel zo veel.